

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра журналістики та українознавства

06-10-70М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних завдань та самостійної роботи з
навчальної дисципліни
«Теле-, радіожурналістика»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Журналістика»
спеціальності 061 «Журналістика» денної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою з
якості ННІЕМ
протокол № 2
від 19 жовтня 2021 р.

Рівне – 2021

Методичні вказівки до виконання практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Теле-, радіожурналістика» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Журналістика» спеціальності 061 «Журналістика» денної форми навчання [Електронне видання] / Дзюба М. М., Демедюк Н. В. – Рівне : НУВГП, 2021. – 34 с.

Укладачі: Дзюба М. М., кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики та українознавства; Демедюк Н. В., старший викладач кафедри журналістики та українознавства.

Відповідальний за випуск: Малевич Л. Д., кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри журналістики та українознавства

Керівник групи
забезпечення

Супрун В. М.

© Дзюба М. М.,
Демедюк Н. В. 2021
© НУВГП, 2021

Передмова

Зміст обов'язкової навчальної дисципліни «Теле-, радіожурналістика» укладено відповідно до освітньо-професійної програми «Журналістика» підготовки бакалавра спеціальності «Журналістика».

Навчальна дисципліна «Теле-, радіожурналістика» є обов'язковою базовою міждисциплінарною компонентою освітньо-професійної програми «Журналістика» і передбачає вивчення основних засад теле-, радіожурналістики, особливостей теле-, радіомовлення та його функціонування як засобу масової комунікації. Дисципліна спрямована на оволодіння термінологічним апаратом теле-, радіожурналістики, розуміння процесів розвитку систем ЗМІ в Україні і світі, формування знань, умінь і навичок роботи з інформацією з метою створення якісного радіо-, телевізійного продукту.

Мета вивчення дисципліни – забезпечення фахової підготовки студентів, зокрема, формування знань та практичних навичок створення якісного радіо-, телевізійного продукту та спрямування його до масової чи соціально диференційованої аудиторії.

Основні завдання:

- з'ясувати термінологічну базу дисципліни;
- засвоїти основні методи та прийоми роботи з інформацією із застосуванням критичного мислення, врахуванням фактажу відповідно до жанрової специфіки;
- формування навичок з підготовки, знімання, написання, редагування, озвучування, монтажу та подання в ефір радіо-, телевізійного продукту з урахуванням інтересів аудиторії.

У процесі викладання курсу передбачено формування таких **компетентностей:**

- а) загальних: здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, пошуку та опрацювання інформації з різних джерел; здатність усно й писемно спілкуватися українською мовою як державною в усіх сферах суспільного життя; здатність працювати в міжнародному контексті та спілкуватися іноземною мовою; здатність здобувати знання й розуміти площину їхнього застосування в професійній діяльності;

б) спеціальних (фахових): здатність усно й письмово спілкуватися українською мовою як державною в професійній діяльності; здатність спілкуватися іноземною мовою у професійній діяльності; здатність знаходити актуальну тему, формувати інформаційний контент, створювати різножанровий та соціально диференційований інформаційний продукт; виявлення основних тенденцій формування сучасного інформаційного простору;

програмних результатів навчання: використовувати державну мову в професійній діяльності; демонструвати вправність у володінні іноземною мовою, включаючи фахову термінологію, для проведення пошуку спеціалізованої інформації, вивчення іноземних джерел, коментування програмного забезпечення, а також у монологічному, діалогічному і полілогічному мовленні; застосовувати знання зі сфери предметної спеціалізації для створення інформаційного продукту та спрямування його до масової чи соціально диференційованої аудиторії; генерувати інформаційний контент та проводити кількісний та якісний інформаційний аналіз проблематики досліджуваних ЗМІ; організувати спілкування на задану тему, дотримуючись інтересів, поглядів співбесідника та аудиторії; виявляти вміння організації й ведення діалогу на актуальну тему, демонструючи уважне сприйняття повідомленої співбесідником інформації й точну реакцію на неї.

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальний курс «Теле-, радіожурналістика» є складовою частиною циклу дисциплін загальної (фундаментальної) та професійної (фахової) підготовки студентів за спеціальністю 061 «Журналістика». Його вивчення передбачає наявність системних та ґрунтовних знань з курсів «Основи журналістики», «Українська мова в засобах масової комунікації», «Іноземна мова», «Історія української журналістики», «Правові та морально-етичні основи журналістики», «Інформаційна журналістика», «Аналітична журналістика», «Художньо-публіцистичні жанри», «Теорія і практика журналістської діяльності», «Види журналістики за проблематикою», «Редагування в ЗМІ», «Менеджмент і маркетинг ЗМІ», «Теорія масової комунікації», «Інформатика і комп'ютерна

техніка», «Соціологія громадської думки».

Вимоги до знань та умінь студентів визначаються «Стандартом вищої освіти для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 061 «Журналістика» (Київ, 2019).

Змістовий модуль 1.

Телебачення й радіомовлення в системі засобів масової комунікації

Тема 1. Природа і функції телебачення та радіомовлення

План

1. Предмет, завдання, теоретичні засади курсу, його місце в системі професійної підготовки журналістів.
2. Телебачення й радіомовлення як соціальне явище.
3. Особливості, форми і способи теле- й радіокомунікації.
4. Основні функції телебачення та радіомовлення в суспільстві.

Запитання для актуалізації знань та завдання для самостійної роботи

1. У чому полягає актуальність курсу «Теле-, радіожурналістика»? Прокоментуйте всі її аспекти.

2. Розкрийте зміст курсу та його зв'язки з іншими навчальними дисциплінами освітньої програми.

3. З'ясуйте мету і завдання курсу.

4. Прокоментуйте значення термінів *телекомунікації* і *радіокомунікації*.

5. Обґрунтуйте, що телебачення й радіомовлення є явищем соціальним.

6. Окресліть вплив економічних, соціальних й науково-технічних чинників на розвиток телебачення й радіомовлення.

Окресліть особливості, форми і способи теле- й радіокомунікації.

7. Схарактеризуйте основні функції телебачення та радіомовлення в суспільстві (інформаційна, вираження і

формування громадської думки, пропагандистська, агітаційно-організаторська, розважальна, просвітницько-педагогічна, виховна, естетична тощо).

8. У чому полягає зв'язок соціальних функцій журналістики із суспільними функціями телебачення і радіомовлення?

9. Із списку рекомендованої літератури до курсу оберіть кілька, на ваш погляд, найбільш значущих праць: а) теоретичних, б) навчально-методичних та в) статей, опублікованих у журналах.

10. Зробіть висновок про рівень вивченості проблем теле-, радіожурналістика та які аспекти найбільше цікавлять дослідників.

10. Практичне завдання. Зробити опитування серед знайомих старшої вікової групи щодо еволюції радіо й телебачення. На основі зібраного матеріалу написати власну замітку або есе для публікації в друкованих або електронних ЗМІ.

Література (*Тут і далі вказано номери джерел у списку рекомендованої літератури).

[3, 8, 11, 12, 14, 25, 33]

Тема 2. Історичні віхи телерадіоринку в Україні та світі

План

1. Історія телебачення й радіомовлення як дзеркало інформаційної революції.
2. Основні етапи становлення теле- й радіомовлення у світі. Телевізійне й радіомовлення в СРСР.
3. Телебачення й радіомовлення в Україні.
4. Тенденції розвитку українського радіомовлення.
5. Традиції вітчизняного телебачення й радіомовлення і вплив закордонного досвіду на формування телерадіоринку в Україні.

Заяпитання для актуалізації знань та завдання для самостійної роботи

1. Доведіть, що історія телебачення й радіомовлення є дзеркалом інформаційної революції.

2. Назвіть основні етапи становлення теле- й радіомовлення у світі. Схарактеризуйте їх.

3. Назвіть прикметні риси телевізійного й радіомовлення в СРСР.

4. Розкрийте специфіку становлення телебачення й радіомовлення в Україні.

5. Як вплинули роздержавлення, комерціалізація, формування приватного сектору мовлення на якість теле-, радіожурналістики в Україні?

6. Окресліть тенденції розвитку українського теле- і радіомовлення.

7. Назвіть основні проблеми формування інформаційного телерадіопростору України.

8. Схарактеризуйте традиції вітчизняного телебачення й радіомовлення.

9. Розкрийте вплив закордонного досвіду на формування телерадіоринку в Україні.

10. Практичне завдання. Напишіть нарис на тему «Вплив роздержавлення, комерціалізації, формування приватного сектору мовлення на якість теле-, радіожурналістики в Україні» (кращі нариси публікуються в друкованих або електронних ЗМІ).

Література

[3, 8, 11,12,14,25, 33 , 35, 36]

Тема 3. Загальна характеристика сучасного телерадіопростору України і світу

План

1. Законодавча база діяльності телебачення і радіомовлення в Україні.
2. Особливості форматування українського радіо й телебачення.
3. Тематична структура теле- й радіоефіру.

4. Сучасні тенденції й перспективні напрямки радіо- і телемовлення.
5. Взаємодія теле-, радіокомпаній у світовому просторі.

Запитання для актуалізації знань та завдання для самостійної роботи

1. Схарактеризуйте законодавчу базу діяльності телебачення і радіомовлення в Україні.
2. З'ясуйте роль Незалежної асоціації мовників (НАМ) у телерадіопросторі України.
3. Назвіть ключові пункти Закону України «Про телебачення і радіомовлення».
4. Схарактеризуйте загальні положення для незалежних приватних радіо-, телестанцій.
5. Окресліть структуру мережі радіо- і телемовлення.
6. Як поділяються теле- й радіоорганізації за формою власності?
7. Розкажіть про історію виникнення поняття “формат”.
8. На яких засадах ґрунтується типологія форматів радіо в зарубіжній та вітчизняній радіожурналістиці?
9. Окресліть специфіку творення і розвитку форматування українського радіоефіру.
10. Доведіть, що формат радіомовлення є визначником основних принципів і параметрів мовлення.
11. З'ясуйте вплив форматування на структурування програмних елементів, естетичні норми програмування.
12. Назвіть ключові теми вітчизняного теле- й радіоефіру.
13. Які сучасні тенденції й перспективні напрямки радіо- і телемовлення?
14. Розкажіть про формування суспільного мовлення в Україні.
15. Чи можна вважати рекламу та комерційну журналістику творчістю? Свою думку обґрунтуйте.
16. Яку роль відіграють місцеві ТРК у вітчизняному телерадіопросторі?

17. Розкажіть про взаємодію теле-, радіокомпаній у світовому просторі.

18. Схарактеризуйте роль інтернет-технологій в обміні відеоінформацією та розвитку інтернет-мовлення.

19. Що ви знаєте про міжнародні союзи та об'єднання журналістів? У чому суть їхньої діяльності?

20. Яким ви бачите технічні, соціально-політичні та творчі перспективи розвитку телебачення, радіомовлення та теле-, радіожурналістики?

21. Практичне завдання. Зробіть письмовий огляд радіостанцій України, охарактеризуйте основні відмінності ТРК у вітчизняному телерадіопросторі та в сучасному світі. На прикладах продемонструйте роль інтернет-технологій в обміні відеоінформацією та розвитку інтернет-мовлення.

Література

[3, 8, 11,12,14,25, 33 , 35, 39]

Тема 4. Розвиток та сучасний стан радіо і телебачення на Рівненщині

План

1. Специфіка і функції місцевого телебачення і радіомовлення.
2. Чинники, що впливають на програмну політику місцевого ТБ.
3. Місцеві ТРК як своєрідний «каталізатор» соціально-політичного та творчого життя регіону.
4. Телерадіопростір Рівненщини: реалії та виклики сьогодення.

Запитання для актуалізації знань та завдання для самостійної роботи

1. Окресліть основні проблеми регіонального теле- і радіомовлення.

2. Поясніть, як здійснюється координація центрального та регіонального мовлення в Україні.

3. Яка роль регіонального ТБ в розвитку телебачення в країні?
4. Назвіть чинники, які, на вашу думку, впливають на програмну політику місцевого ТБ.
5. Розкрийте специфіку функції місцевого телебачення і радіомовлення.
6. Що ви знаєте про програми дециметрових хвиль на Рівненщині?
7. Схарактеризуйте етап запровадження кабельного телебачення на Рівненщині.
8. Розкажіть про історію створення «10-го каналу» в Рівному.
9. Яким було перше приватне радіо Рівненщини?
10. Що стало основою успіху СфериТВ?
11. Розкажіть про становлення телебачення в «столиці» атомників.
12. Які реалії та виклики сьогоdnішнього телерадіопростору Рівненщини?
13. Практичне завдання. Зробіть письмовий огляд телекомпаній Рівненщини, охарактеризуйте їх наповнення та охоплення, вкажіть переваги й недоліки.

Література

[3, 8, 11, 12,14, 25, 33 , 35, 36, 37, 41, 43]

Тема 5. Журналіст і аудиторія: особливості телерадіокомунікації

План

1. Статус журналіста в системі інформаційних та комунікаційних відносин у суспільстві.
2. Соціальні та особистісні фактори в теле-, радіокомунікації.
3. Журналістська спеціалізація на телебаченні й радіо.
4. Проблема контакту телебачення і глядача.
5. Формування й збереження цільової аудиторії.

Запитання для актуалізації знань та завдання

для самостійної роботи

1. Подайте своє бачення статусу журналіста в системі інформаційних та комунікаційних відносин у суспільстві.
2. Схарактеризуйте соціальні функції та межі відповідальності теле-, радіожурналіста.
3. Розкажіть про соціальні та особистісні чинники в теле-, радіокомунікації.
4. У чому, на вашу думку, проблема професіоналізму і специфіка майстерності теле-, радіожурналіста?
5. Назвіть критерії оцінки журналістської роботи на телебаченні й радіо.
6. Розкажіть про журналістські професії та ампула на телебаченні й радіо (телерепортер, коментатор, оглядач, інтерв'юер, шоумен, модератор, ведучий новин тощо).
7. З'ясуйте особливості журналістської спеціалізації на телебаченні та радіо (горизонтальна, вертикальна і жанрова спеціалізації, умовна спеціалізація в теле-, радіо новинах, спеціалізація в теле-, радіопубліцистиці, стрінгерство, інвестигейтерство тощо). Яка спеціалізація ближча вам? Чому?
8. Розкажіть про колективний характер телевізійної творчості.
9. Розкрийте поняття творчої рупи.
10. З'ясуйте проблему контакту телебачення і глядача.
11. Назвіть шляхи формування і збереження цільової аудиторії.

Література

[1, 3, 5, 9, 12, 20, 23, 33, 34, 38]

Змістовий модуль 2. Радіожурналістика в системі засобів масової комунікації

Тема 6. Організація радіомовлення

План

1. Радіостанція як ділове підприємство.
2. Стратегічний менеджмент радіостанцій.

3. Технологія форматування радіоєфіру. Специфіка радіоформатів.
4. Програмування добового мовлення.
5. Процес виробництва студійних програм.
6. Ефірна та поза ефірна промоції.

Запитання для актуалізації знань та завдання для самостійної роботи

1. Окресліть ваше бачення радіожурналістики як бізнесу.
2. Назвіть чинники організації радіостанції у контексті світового досвіду.
3. Розкажіть про процедуру державної реєстрації та ліцензування радіостанції.
4. Що вам відомо про стратегічний менеджмент радіостанцій?
5. Окресліть основні етапи створення радіостанцій.
6. Схарактеризуйте інфраструктуру радіостанції.
7. З'ясуйте роль рейтингів, планування, програмної концепції (формат мовлення) в організації радіомовлення.
8. Розкажіть про технологію форматування радіоєфіру.
9. Окресліть специфіку розмовного радіоформату.
10. У чому особливість комунальних радіоформатів?
11. Схарактеризуйте основні музичні формати.
12. Опишіть технологію музичного програмування.
13. У чому суть програмування добового мовлення?
14. Практичне завдання. Складіть власний рейтинг радіостанцій Рівненщини, України. Обґрунтуйте, вказавши переваги й недоліки.

Література

[2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 18, 19, 20, 21, 22, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 42, 43]

Тема 7. Особливості жанрів радіожурналістики. Інформаційні радіо жанри

План

1. Основи загальної жанрології і їх трансформація на радіо. Стилистичні особливості радіоматеріалів.
2. Специфіка створення інформаційних радіожанрів.
3. Радіоповідомлення як жанр.
4. Радіовиступ: вимоги та засади створення.
5. Радіозвіт і радіорепортаж: різновиди.
6. Радіоінтерв'ю: специфіка створення.

Запитання для актуалізації знань та завдання для самостійної роботи

1. Опишіть специфіку трансформації жанрів журналістики на радіо.
2. Схарактеризуйте стилістичні особливості радіоматеріалів.
3. Розкрийте проблему поділу на жанри в радіожурналістиці.
4. Назвіть ознаки інформаційних жанрів.
5. Окресліть специфіку створення інформаційних радіожанрів.
6. У чому особливості сприйняття інформаційних радіоматеріалів?
7. Назвіть основні риси радіоповідомлення як жанру.
8. З'ясуйте вимоги та засади створення радіовиступу.
9. назвіть різновиди радіозвіту і радіорепортажу.
10. Схарактеризуйте специфіку створення радіоінтерв'ю.
11. Завдання до лабораторної роботи. Проаналізуйте інформаційну радіопередачу (наприклад, використовуючи записи передач М.Жулинського), доведіть її належність до цієї жанрової групи.

Підготуйте випуск новин в одному із інформаційних радіожанрів. (Тренування його начитувати в мікрофон. Пробний запис у студії).

Література

[2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 18, 19, 20, 21, 22, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 42, 43]

Тема 8. Специфіка аналітичних радіо жанрів

План

1. Основні ознаки аналітичних радіожанрів.
2. Специфіка створення аналітичних радіоматеріалів.
3. Радіокореспонденція: жанрові ознаки.
4. Радіокоментар.
5. Радіобесіда.
6. Радіоогляд. Методика підготовки радіоогляду.

Запитання для актуалізації знань та завдання для самостійної роботи

1. Пригадайте основні ознаки аналітичних жанрів.
2. З'ясуйте, у чому специфіка створення аналітичних радіоматеріалів.
3. Окресліть особливості сприйняття аналітичних радіоматеріалів.
4. опишіть методику підготовки радіоогляду.
5. Схарактеризуйте жанрові ознаки радіо кореспонденції.
6. З'ясуйте методику підготовки радіокоментаря й радіобесіди.
7. Завдання до лабораторної роботи. Складіть власний рейтинг популярних аналітичних радіопрограм, зважаючи на особливості сприйняття аналітичних радіоматеріалів.

Напишіть матеріал власного випуску однієї з популярних за вашим рейтингом аналітичної радіопрограми. Запишіть на диктофон (робота в групах).

Література

[2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 18, 19, 20, 21, 22, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 42, 43]

Тема 9. Художньо-публіцистичні радіожанри

План

1. Специфіка створення художньо-публіцистичних радіоматеріалів.

2. Художні прийоми радіожанрів.
3. Радіонарис: предмет і жанрові ознаки.
4. Види радіонарису.
5. Радіокомпозиція. Різновиди радіокомпозиції, специфіка створення та методи впливу на слухача.
6. Радіофільм і радіодрама: жанрові ознаки, різновиди та особливості створення.

Запитання для актуалізації знань та завдання для самостійної роботи

1. Схарактеризуйте специфіку створення художньо-публіцистичних радіоматеріалів.
2. У чому особливості сприйняття художньо-публіцистичних радіо жанрів?
3. Розкажіть про художні прийоми радіожанрів.
4. З'ясуйте предмет і жанрові ознаки радіонарису.
5. Опишіть види радіонарису.
6. Які є різновиди радіокомпозиції? У чому специфіка її створення та методи впливу на слухача?
7. Завдання до лабораторної роботи. Проаналізуйте художньо-публіцистичну радіопередачу (наприклад, третього каналу національного радіо (каналу «Культура»)), доведіть її належність до цієї жанрової групи.

Підготуйте власний випуск однієї з розглянутих видів художньо-публіцистичного радіо жанру (запис матеріалу в студії під наглядом професійного диктора та звукорежисера).

Література

[2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 18, 19, 20, 21, 22, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 42, 43]

Тема 10-11. Розважальні програми на радіо

План

1. Інфотейнмент.

2. Види розважальних програм в сучасному українському радіопросторі.
3. Ранкове радіошоу.
4. Робота із зразками розважальних програм.
5. Сторітелінг.

Запитання для актуалізації знань та завдання для самостійної роботи

1. Дайте визначення поняття «інфотейнмент».
2. Назвіть види розважальних програм в сучасному українському радіо просторі. Схарактеризуйте їх.
3. Дайте визначення поняття «сторітелінг».
4. Завдання до лабораторної роботи. Складіть власний рейтинг розважальних програм на радіо.

Придумайте власну радіопрограму: заголовок, концепцію, жанр, етапи підготовки, хронометраж (підготовка першого випуску в лабораторії).

Література

[2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 18, 19, 20, 21, 22, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 42, 43]

Тема 12-13. Авторська радіопередача

План

1. Інформаційний кейс авторської радіопрограми.
2. Методи вивчення радіоаудиторії.
3. Організація роботи групи.
4. Оформлення сценарної заявки.
5. Підготовка тексту й оформлення монтажного плану авторської радіопередачі.

Запитання для актуалізації знань та завдання для самостійної роботи

1. Розкрийте поняття «інформаційний кейс авторської радіопрограми».

2. Схарактеризуйте методи вивчення радіоаудиторії.
3. Хід лабораторної роботи
- Організація роботи групи.
- Оформлення сценарної заявки.
- Підготовка тексту й оформлення монтажного плану авторської радіопередачі.
- Начитка тексту авторської програми в аудиторії й студії.
- Робота над оформленням авторської радіопередачі: музичний супровід, монтаж.

Література

[2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 42]

Змістовий модуль 3. Специфіка телебачення у сучасному медіапросторі

Тема 14. Організація телевізійного мовлення

План

1. Телебачення як виробництво.
2. Телевізійна програма телеканалу як складна структура мовлення, що містить сукупність телепередач різного характеру, форми, жанру.
3. Сітка мовлення.
4. Типологія телепрограм.
5. Структура і принципи побудови телепрограм.
6. Програмування. Сучасні проблеми багатопрограмного мовлення.

Запитання для актуалізації знань та завдання для самостійної роботи

1. Схарактеризуйте специфіку організації та управління телевиробництвом.
2. Яку роль відіграє рейтинг передач, програм, каналів в організації телевізійного мовлення?
3. З'ясуйте, які чинники впливають на програмну політику телеканалів.

4. Схарактеризуйте телевізійну програма телеканалу як складну структура мовлення, що містить сукупність телепередач різного характеру, форми, жанру.

5. Дайте визначення терміна *сітка мовлення*.

6. На яких засадах ґрунтується типологічна характеристика тележурналістики?

7. Розкажіть про структура і принципи побудови телепрограми.

8. Уточніть дефініцію терміна *програмування* у телевиробництві.

9. Схарактеризуйте етапи програмування (соціальне прогнозування, поточне, перспективне і календарне планування, верстка та випуск в ефір).

10. Окресліть сучасні проблеми багатопрограмного мовлення.

11. Лабораторна робота. Екскурсія на ТРК, знайомство зі специфікою виробничого процесу та з роботою професіоналів. Завдання до лабораторної роботи: написати есе на тему телебачення та тележурналістики.

Література

[1, 3, 4, 7, 11, 15, 16, 17, 18, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 33, 34, 40, 41, 42, 43, 45, 46]

Тема 15. Екранні виражальні засоби

План

1. Телебачення як вид екранного мистецтва
2. Елементи зображення: кадр, план, ракурс, композиція кадру.
3. Нові форми та виражальні засоби на сучасному телеекрані.
4. Специфіка слова як виражального засобу телебачення.

Запитання для актуалізації знань та завдання для самостійної роботи

1. Дайте визначення терміна *екранна мова*.

2. Схарактеризуйте елементи зображення: кадр, план, ракурс, композиція кадру.

3. Розкажіть про нові форми та виражальні засоби на сучасному телеекрані.

4. З'ясуйте специфіку слова як виражального засобу телебачення.

5. Співвідношення та взаємодія слова та зображення: якою вона має бути? Обґрунтуйте.

6. У чому, на вашу думку, феноменальність слова як професійного «інструмента» тележурналіста?

7. Окресліть ключові проблеми професійної культури мови на телебаченні.

8. Практичне завдання. Написати нарис на тему «Феноменальність слова як професійного «інструменту» тележурналіста» (кращі нариси можуть бути опубліковані у друкованих або електронних ЗМІ).

Література

[1, 3, 4, 7, 11, 15, 16, 17, 18, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 33, 34, 40, 41, 42, 43, 45]

Тема 16-18. Сценарій у телевізійній діяльності

План

1. Специфіка телесценарію.
2. Різновиди телесценаріїв: сценарна заявка та «повний» сценарій, літературний та режисерський сценарій.
3. Особливості сюжету, конфлікту, композиції у телесценарії.
4. Звуковий і зоровий «ряди» у телесценарії: принципи розміщення та поєднання.
5. Закадровий текст, авторські ремарки, пряма мова героїв, стендапи та «no comments» у телесценарії.

**Запитання для актуалізації знань та завдання
для самостійної роботи**

1. Окресліть поняття телевізійного сценарію як важливого проміжного етапу роботи над журналістським твором.

2. Схарактеризуйте різновиди телесценаріїв (сценарна заявка та «повний» сценарій, літературний та режисерський сценарії).

3. Особливості сюжету, конфлікту, композиції у телесценарії.

4. Які принципи розміщення та поєднання звукового і зорового «рядів» у телесценарії?

5. Окресліть роль закадрового тексту, авторських ремарок, прямої мови героїв, стендапів та «posomments» у телесценарії.

6. Практичне завдання. Придумати телепрограму. Підготувати заявку за зразком. Написати сценарій.

Література

[1, 3, 4, 7, 11, 15, 16, 17, 18, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 33, 34, 40, 41, 42, 43, 45]

Тема 19. Проблема класифікації жанрів на телебаченні

План

1. Предметно-функційна природа телевізійних жанрів.
2. Принципи жанрової класифікації на телебаченні.
3. Явище дифузії жанрів у тележурналістиці.
4. Сучасні тенденції розвитку телевізійних жанрів.

Запитання для актуалізації знань та завдання для самостійної роботи

1. З'ясуйте предметно-функційну природу телевізійних жанрів.
2. Розкрийте зміст поняття «макрожанр».
3. Які ви знаєте принципи жанрової класифікації на телебаченні?
4. Назвіть основні групи жанрів на телеекрані.
5. В чому полягають сучасні тенденції розвитку телевізійних жанрів?

6. Практичне завдання. Складіть п'ять найпопулярніших телепрограм ТРК Рівненщини або України. Обґрунтуйте, чим керуватися у складанні рейтингу. Поясніть причину популярності цих програм.

Література

[1, 3, 4, 7, 11, 15, 16, 17, 18, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 33, 34, 40, 41, 42, 43, 45]

Тема 20-21. Інформаційні жанри телевізійної журналістики

План

1. Телевізійний виступ.
2. Телевізійна замітка (нотатка), жанрова характеристика та різновиди.
3. Телевізійний звіт. Протокольна подія як основа телевізійного звіту.
4. Жанрова специфіка телерепортажу та його різновиди.
5. Характеристика телевізійного інтерв'ю як синтетичного й засадничого жанру для більшості телевізійних екранних творів (інформаційних, діалогових, нарисових).

Запитання для актуалізації знань та завдання для самостійної роботи

1. Які бувають телевізійні виступи?
2. Що таке телевізійна замітка та які є різновиди?
3. Як створюють телевізійний звіт?
4. Назвіть жанрову специфіку телерепортажу та його різновиди.
5. Які існують різновиди телевізійного інтерв'ю?
6. Які етапи роботи над інтерв'ю застосовують у тележурналістиці?
7. В чому полягає специфіка телеінтерв'ю?
8. Завдання до лабораторної роботи. Підготувати запитання для інтерв'ю з відомою особою (на власний вибір).

9. Хід лабораторної роботи – робота з оператором у студії: відпрацювання постановки кадру, робота з мікрофоном, робота в кадрі.

Література

[1, 3, 4, 7, 11, 15, 16, 17, 18, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 33, 34, 40, 41, 42, 43, 45]

Тема 22-23. Аналітико-публіцистичні жанри телевізійної журналістики

План

1. Аналітичний огляд як традиційний жанр телевізійної журналістики, його різновиди.
2. Коментар як монологічний жанр на ТБ.
3. Телевізійний діалог: бесіда, дискусія, ток-шоу.
4. Телебачення як ринг: теледебати, публічна дискусія. Проблеми політизації сучасного телеєфіру.
5. Прес-конференція як самостійний телевізійний жанр. Принципи організації та здійснення полідіалогу в прямому ефірі.
6. Брифінг як стислий інструктаж для журналістів з актуальної події. Перспективи жанру.
7. Місце і роль спецпроектів жанру кореспонденції в сучасному телеєфірі.

Запитання для актуалізації знань та завдання для самостійної роботи

1. Що таке аналітичний огляд?
2. Схарактеризуйте різновиди загального та тематичного аналітичного огляду (міжнародного, спортивного, музичного, економічного, політичного).
3. Розкажіть про особливості створення підсумкової щотижневої програми.
4. Назвіть принципи відбору подій у випуск та верстки огляду, тематичні блоки, смислові зв'язки, хронологія подій, часові межі, хронометраж.

5. У чому специфіка коментаря як монологічного жанру на ТБ.

6. Схарактеризуйте особливості публіцистичного виступу в кадрі (структура, стилістика, вимоги до телемонологу).

7. Окресліть спільні риси та жанрові відмінності бесіди, дискусії, ток-шоу.

8. Схарактеризуйте особливості телевізійного діалогу (сценарна непередбачуваність та імпровізація, процес народження живої думки, конфлікт і конфронтація, пошук істини або компромісу у суперечці, видовищність, інтерактивність).

9. У чому специфіка жанру ток-шоу – видовищної формителевізійного полі діалогу?

10. Поясніть причини жанрової трансформації телешоу: від змістовного діалогу до видовищного дійства.

11. Чи існує, на вашу думку, роблема політизації сучасного телеефіру? У яких жанрах це найвиразніше проявляється?

12. Чи можна вважати прес-конференцію самостійним телевізійним жанром і чому?

13. У чому, на вашу думку, перспективи брифінгу як жанру?

14. Охарактеризуйте місце і роль спецпроектів жанру кореспонденції в сучасному телеефірі.

15. Завдання до лабораторної роботи. У супроводі журналіста та оператора відвідати подію, спробувати себе в якості журналіста. Підготувати сценарний план подієвого сюжету.

Література

[1, 3, 4, 7, 11, 15, 16, 17, 18, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 33, 34, 40, 41, 42, 43, 45]

Тема 24-25. Художньо-публіцистичні жанри телевізійної журналістики

План

1. Специфіка художніх жанрів на ТБ: поєднання документальності, публіцистичності й образності, особливості створення образу на екрані.
2. Особливості сценарної роботи в художніх жанрах. Поняття «внутрішній монолог», «авторське бачення». Парадокси «авторського бачення».
3. Текст і підтекст. Стилїстика. Внутрішня та зовнішня композиції художньо-публіцистичного твору. Проблема пошуку форми, художнього образу, прийомів.
4. Телевізійний нарис як ключовий жанр художньої телепубліцистики. Різновиди жанру (нарис-портрет, подорожній нарис, історичний, науково-популярний).
5. Телевізійний есе як жанр літературно-критичної екранної публіцистики, його жанрові ознаки й стиль.
6. Феномен персоніфікованої тележурналістики. Перспективи розвитку жанру на телебаченні.
7. Фейлетон і памфлет як жанри телевізійної сатири. Тенденції та перспективи розвитку телевізійної сатири.

Запитання для актуалізації знань та завдання для самостійної роботи

1. У чому полягає специфіка художніх жанрів на ТБ?
2. Схарактеризуйте особливості сценарної роботи в художніх жанрах.
3. З'ясуйте поняття «внутрішній монолог», «авторське бачення».
4. У чому парадокси «авторського бачення» у художньо-публіцистичних жанрах тележурналістики?
5. Дайте визначення термінів *текст і підтекст* у тележурналістиці.
6. Схарактеризуйте особливості стилїстики художньо-публіцистичних жанрів на ТБ.
7. У чому особливість внутрішньої та зовнішньої композиції художньо-публіцистичного твору?
8. Назвіть проблеми пошуку форми, художнього образу, прийомів у художньо-публіцистичних жанрах тележурналістики.

9. Схарактеризуйте складність і багатомірність телевізійного нарису як ключового жанру художньої телепубліцистики (поєднання документального дослідження та оповідання).

10. З'ясуйте особливості різновидів телевізійного нарису (нарис-портрет, подорожній нарис, історичний, науково-популярний).

11. Які, на вашу думку, тенденції розвитку сучасного теленарису?

12. Розкажіть про філософічність та яскраву рефлексивність як жанрові ознаки есе.

13. Схарактеризуйте стиль есе.

14. у чому феномен персоніфікованої тележурналістики?

15. Які перспективи розвитку жанру есе на телебаченні?

16. У чому особливість фейлетону і памфлету як жанрів телевізійної сатири.?

17. Окресліть тенденції та перспективи розвитку телевізійної сатири.

18. Завдання до лабораторної роботи. Телевізійний нарис.

Визначте різновид нарису для подальшої роботи (нарис-портрет, подорожній нарис, історичний, науково-популярний). Підберіть матеріал до теми. Підготуйте сценарний план.

Хід лабораторної роботи – робота з оператором у студії: відпрацювання постановки кадру, робота з мікрофоном, робота в кадрі.

Література

[1, 3, 4, 7, 11, 15, 16, 17, 18, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 33, 34, 40, 41, 42, 43, 45]

Тема 26-28. Технологія створення телевізійного журналістського твору

План

25

1. Природа і призначення факту в журналістському творі
2. Поняття про «інформаційний привід» як спонукання до створення журналістського матеріалу.
3. Вибір теми. Задум майбутнього твору. Визначення кола дійових осіб.
4. Планування знімального процесу: заплановане та непередбачуване на місці зйомки.
5. Взаємодія журналіста з телеоператором, творче завдання.
6. Основні вимоги до форми і змісту журналістських творів на ТБ.
7. Складання монтажного плану. Функції тележурналіста на монтажі, творча взаємодія з відеоінженером, втілення задуму за монтажним столом.

Запитання для актуалізації знань та завдання для самостійної роботи

1. У чому сутність і відмінності фактів і коментарів?
2. Назвіть вимоги до роботи з фактами в тележурналістиці.
3. Опишіть основу для інформаційного приводу (подія, явище, цікава людина, соціально значуща проблема).
4. Дайте визначення терміна *драматургія журналістського матеріалу*.
5. Окресліть місце фабули й сюжету у концепції телевізійного твору.
6. Схарактеризуйте особливості планування і конкретизації робочої ідеї в процесі створення телевізійного твору.
7. Опишіть структуру телевізійного журналістського матеріалу.

Хід лабораторної роботи. Створення літературної основи телевізійного журналістського твору: робота над чернеткою і чистовим варіантом сценарію. Стилiстичне й літературне редагування текстів, усунення штампів і кліше.

Робота з оператором. Зйомка проблемного сюжету, підготованого на попередньому занятті. Робота в кадрі. Запис стендапу.

Література

[1, 3, 4, 7, 11, 15, 16, 17, 18, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 33, 34, 40, 41, 42, 43, 45]

Рекомендована література

Основна література

1. Андрющенко М. Ю. Іміджеві імперативи українського телебачення : монографія. К. : Щек, 2008.
2. Антонова О. В., Кулініч О. О. Радіожурналістика : навчально-методичний посібник, Луганськ ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2012.
3. Бугрим В. Журналіст на телеекрані. К., 2000.
4. Большакова О. Ю. Нормативні акти Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення. Київ : Софія-А, 2007.
5. Гоян О. Я. Основи радіожурналістики і радіоменеджменту: підручник. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004. 190 с.
6. Гоян О. Радіостанція як ділове підприємство. К., 2001.
7. Качкан В. А., Лизанчук В. В. Особливості підготовки матеріалів для радіо і телебачення : навч. посібн. Львів : Редакційно-видавнича група ун-та, 1987. 68 с.
8. Лизанчук В. Основи радіожурналістики : підручник. К. : Знання, 2006.
9. Лизанчук В. В. Радіожурналістика: засади функціонування : підручник. Львів: ПАІС, 2000. 366 с.
10. Любченко Ю. В. Виразальна система радіожурналістики : монографія. Запоріжжя : АА Тандем, 2016.
11. Омеляненко Ю. І. Телерадіомовлення України: шляхи становлення і розвитку. К., 1997. 198 с.
12. Холод О. М., Дмитровський З., Шаповал Ю. К. Основи тележурналістики : курс лекцій. К. : КиМУ, 2012. 121 с.
13. Хоменко І. А. Оригінальна радіодрама : навч. посібн. / За ред. В. Я. Миронченка. К. : Вища шк., 2002. 200 с.
14. Хомин О. Українське радіомовлення: шляхи розвитку. Телерадіожурналістика: історія, теорія, практика, погляд у

майбутн. Збірник науково-методичних праць. Львів, 1997. С. 32–36.

15. Шаповал Ю. Г. Телевізійна публіцистика : методологія, методи майстерності. Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 2002.
16. Ширман Р. Телевізійна режисура. Майстер-клас. К., 2004.
17. Яковець А. В. Концепція телевізійної програми. К. : «Вид. Дім «Києво-Могилян. акад.», 2000.

Додаткова література

18. Антонова О. Комунікативна роль і функції мемуарних елементів у циклі радіопередач Миколи Жулинського „Українська література: вчора і сьогодні”. *Теле- та радіожурналістика*. 2010. № 9. Ч. 1. С. 128–134.
19. Большакова О. Ю. Правове регулювання участі телерадіоорганізацій у висвітленні виборчого процесу. Київ : Софія-А, 2005.
20. Большакова О., М’ясникова К., Фоміна Т. Правові питання телерадіомовлення: посібник для керівника телерадіоорганізації. Кн.1. Київ : Незалежна асоціація радіомовників, 2003.
21. Большакова О., М’ясникова К., Фоміна Т. Правові питання телерадіомовлення: посібник для керівника телерадіоорганізації. Кн.2. Київ : Агентство “Україна”, 2004.
22. Большакова О. Ю. Правові проблеми роботи телерадіоорганізацій під час позачергових виборів у 2007 році. Київ : Софія-А, 2007.
23. Бугрим В. В. Журналіст на телеекрані. К., 2000.
24. Бугрим В. В., Мащенко І. Г. Телебачення прямого ефіру. К., 1991.
25. Бурачок Р. А., Климаш М. М., Коваль Б. В. Телекомунікаційні системи передавання інформації. Методи кодування : навч. посіб. Львів : Львівська політехніка, 2015.
26. Вайшенберг З. Новинна журналістика : навчальний посібник. К. : АУП, 2004.
27. Вайшенберг З. Новинна журналістика : навчальний посібник. К.: Академія Української преси, 2011.

28. Воропаєва В. Я., Бессараб В. І., Турупалов В. В., Червинський В.В. Теорія телетрафіку : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Львів : Магнолія 2006, 2017.
29. Головенко І. Виразальні засоби в інформаційних, аналітичних і художньо-публіцистичних радіожанрах. *Теле- та радіожурналістика*. 2016. Вип. 15. С. 135–141.
30. Даценко Л. Українське радіо – державне чи недержавне? *Телевізійна й радіожурналістика*. Збірник науково-методичних праць ЛНУ ім. І. Франка. Випуск 4. Львів, 2002. С. 87–98.
31. Дворянин П. Звукова атмосфера у радіотворчості. *Теле- та радіожурналістика*. 2009. № 8. С 145–150.
32. Лизанчук В. Радіоінтерв'ю: чи це найпростіший жанр? *Теле- та радіожурналістика*. 2011. №10. С. 14–30.
33. Мащенко І. Г. Лики і лиця телерадіопростору. К., 2003.
34. Мащенко І. Г. Міфи і реалії телерадіоефіру. К., 2005.
35. Мащенко І. Г. Українське ТБ: штрихи до портрета. К., 1995
36. Нагорняк М. Інформаційне мовлення Національної радіокомпанії України : монографія. К. : Видавництво ЛВК, 2008.
37. Наконечний Ф. Й. Телерадіопростір Рівненщини: від витоків до сьогодення. Рівне : видавець О. Зень, 2017.
38. Пенчук І. Моральна відповідальність журналіста за створення позитивного образу України аудіовізуальними ЗМІ. / Сучасне регіональне радіо: проблеми... *Вісник Запорізького державного університету*: Філологічні науки. Зб. наук. ст. / Головний редактор Толок В. О. Запоріжжя, 2002. Вип. 1. С. 107–110.
39. Саморегулювання реклами в Європі. Аналіз системного рекламного саморегулювання і кодексу рекламної практики в Європі. Київ : Індустріальний телевізійний комітет, 2005.
40. Соломін Є. О. Телевізійні новини. Луганський досвід : монографія. Ужгород : ФОП Бреза А. Е. 2015. 209 с.
41. Соломін Є. О. Луганське інформаційне телемовлення. Регіональна парадигма. Автореферат. Дніпропетровськ, 2014.

42. Стівенс М. Виробництво новин: телебачення, радіо, Інтернет ; пер. з англ. Н. Єгоровець. К. : «Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2008.
43. Телерадіожурналістика: стандарти, методи, технології (за матеріалами медіаплатформи «Campus Radio Ukraine / Студент-TV») : навч. посібник / Ред.-упоряд., загал. ред. Гоян В. В., Гоян О. Я. К. : Інститут журналістики, 2020. 192 с.
44. Телерадіоосвіта України: історія однієї кафедри : зб. Наук. праць / ред.-упоряд. О.Я. Гоян, за заг. ред. В. В. Різуна. Київ : Інститут журналістики; Телерадіоклуб – Веселка, 2015. 144 с.
45. Халер М. Пошук і збір інформації : навчальний посібник; за загал. ред. В. Ф. Іванова та А. Коль. К. : АУП ; Центр Вільної Преси, 2006.
46. Черемних І. В. Телевізійний маркетинг : навч. посіб. Київ : ВПК “Експрес-полліграф”, 2013.

Інтернет-ресурси

47. Детектор медіа <https://detector.media/>
48. Закон України «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення».
49. Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2782-12#Text>
50. Закон України «Про інформацію» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
51. Закон України «Про телебачення і радіомовлення» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12#Text>
52. Медіалаб <https://medialab.online/>
53. Медіакритика www.mediakrytyka.info/drukovani/merezheva-etyka-zhurnalistiv.html
54. Міністерство Юстиції України <http://www.minjust.gov.ua/0/11739>
55. Радіомовлення» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/538/97-%D0%B2%D1%80#Text>
56. Суспільне мовлення <https://suspilne.media/>
57. Українська правда <https://www.pravda.com.ua/>

58. Чернікова Л.Ф, Культура і техніка мовлення в телерадіожурналістиці:
<https://core.ac.uk/download/pdf/87389433.pdf>

Тести для самоперевірки

1. Радіо – це:
А) розважальний засіб;
Б) приймач;
В) загальна назва методів безпроводного передавання та отримання інформації за допомогою електромагнітних хвиль радіочастотного діапазону.
2. Специфічні виражальні засоби радіо складаються з:
А) усне слово, шуми (акустична характеристика подій), музика;
Б) діалоги, музика;
В) новини.
3. “Невербальні мовні засоби” радіомовлення – це:
А) жестикуляція;
Б) темп мови, сила звуку, висота тону, тембр голосу, ритм, інтонація голосу, наголоси, паузи;
В) музика.
4. Яка оптимальна довжина фрази для сприймання радіослухачем? (З продовженням фрази за цю межу виникають упущення у сприйманні):
А) до 11 слів;
Б) до 20 слів;
В) до 5 слів.
5. Популярність радіо пояснюється такими особливостями:
А) вартість;
Б) доступність;
В) зручність, емоційність, сприйняття на слух, оперативність.
6. Основна функція радіо:
А) інформувати;
Б) розважати;
В) закликати.
7. Сучасне інформаційне радіомовлення бере свій початок від:
А) книг і журналів;
Б) концертів;

В) радіогазет.

8. «Україна була за радянськими мірками розвинуеною радіомовною республікою. На її території діяло 10 радіостанцій та 624 радіотрансляційних вузли. Прийом передач здійснювався за допомогою 1.047.300 радіотрансляційних точок і 255.000 радіоприймачів. Усе це було знищено й вивезено. Збитки радіокомітетів республіки перевищували 20 млн. карбованців». Це було в такий період:

- А) в роки Другої світової війни;
- Б) в роки Першої світової війни;
- В) після розпаду Радянського союзу.

9. Перший випуск ранкової інформаційної програми* в Україні з'явився в ефірі в:

- А) 1941 році;
- Б) 1986 році;
- В) 1991 році.

*На відміну від ранкового випуску, який вона заміняла, нова програма лунала уже не 30 хв., а цілу годину з 8.00 до 9.00. Складалася вона з кількох частин: – афішки – анонсу найважливіших матеріалів випуску новин, що, як правило, зачитували диктори; - аналітичної частини, де поглиблено досліджувалися щойно передані новини та повідомлялися інші актуальні матеріали; - короткого резюме – заключного нагадування змісту раніше переданих новин та аналітичних матеріалів. Крім того, програма містила чимало прагматичної інформації: відомості про погоду, стан посівів, рівень води в річках, відповіді на запитання радіослухачів. Усе це не регламентувалося жорстким розкладом передач і подавалося після музичних відбивок та пауз.

11. Нову еру спілкування з аудиторією – одномоментність сприйняття інформації, інтерактивність мовлення, зворотний зв'язок з аудиторією започатковано завдяки появі:

- А) телемостів;
- Б) прямого ефіру;
- В) дебатів.

12. Історія телебачення України розпочалася у:

- А) 1925 році;

Б) 1945 році;

В) 1991 році.

13. Телевізійний передавач у Києві почав працювати 1938 р. Першими передачами Київського телецентру були:

А) концерти;

Б) новини;

В) прямі ефіри.

14. Новий телецентр у столиці разом із телевежею збудували на 92-метровій висоті над рівнем моря. Висота самої вежі – 383 м. Радіус дії – понад 100 км. Сконструював вежу Інститут електрозварювання – на чолі з Борисом Патonom. Унікальність конструкції полягала в тому, що вона - перша у світі цільнозварна і не має аналогів. Будівництво тривало кілька років. Відтак, в Україні з'явилося кольорове телебачення у:

А) 1946 році;

Б) 1969 році;

В) 1996 році.

15. Виникло телебачення і на перших порах розвивалося як засіб зв'язку на замовлення:

А) музикантів;

Б) лікарів;

В) військових.

16. «Секундною стрілкою історії» називають:

А) новини на радіо;

Б) телепрограми;

В) теледебати.

17. Перші радіостанції в Україні створювали:

А) посадовці, чиновники;

Б) активісти, волонтери;

В) фінансові організації (заводи, інститути), приватні підприємці.

18. Співвідношення інформації та музики на розмовно-музичних станціях приблизно:

А) 70% на 30%;

Б) 50% на 50% ;

В) 90% на 10%.

19. Радіостанції, які ведуть нелегальне мовлення на заборонених частотах, називають:

- А) злочинними радіостанціями;
 - Б) піратськими радіостанціями;
 - В) підпільними радіостанціями.
20. Публічне телебачення найперше з'явилося:
- А) у 1936 році у Західній Європі в Англії;
 - Б) 30 квітня 1939 року у Нью-Йорку;
 - В) після Другої світової війни в Європі й Америці.